

МІЖНАРОДНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
«ЄВРОПЕЙСЬКА МЕДИЧНА ШКОЛА»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ІНІ «ЄМШ»
К.М.Н., доцент Т.А. Александріна

« 30 » * * * * * 2022 р.
М. КИЇВ * * * * *
42947833

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІКА
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Підготовки	другого (магістерського) рівня
Галузі знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальності	222 «Медицина»

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Навчально-науковий інститут «Європейська медична школа», кафедра фундаментальних та медико-профілактичних дисциплін

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Мойсеева Г.В., д.м.н., професор кафедри фундаментальних та медико-профілактичних дисциплін, Копач К.Д., к.м.н., доцент кафедри фундаментальних та медико-профілактичних дисциплін.

Схвалено на засіданні кафедри фундаментальних та медико-профілактичних дисциплін Протокол № 1_

від «25» 08 2022 року

Завідувач кафедри

Костинський Г.Б.

Затверджено на засіданні Вченої ради ННІ «Європейська медична школа»

Протокол № 1 від «29» 08 2022 року.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» розроблена відповідно до Стандарту вищої освіти України підготовки фахівців другого (магістерського) рівня, галузі знань 22 – «Охорона здоров'я», спеціальності – 222 «Медицина», освітньої кваліфікації «Магістр медицини», кваліфікації професійної «Лікар».

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Програма вивчення дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» призначена для вищих медичних закладів освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ЄКТС, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження студента необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу.

У відповідності до навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» навчальна дисципліна ««Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» викладається в 3, 4 та 6 роках навчання.

На вивчення дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» передбачено 11 кредитів (330 годин), з них 168 аудиторних годин та 162 – самостійна робота.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання		
Кількість кредитів – 11	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	Нормативна (за вибором)		
	Напрямок підготовки «Медицина»			
Розділів – 4	Спеціальність: 222 «Медицина»	Рік підготовки		
Змістових розділів – 9		3-й	4-й	6-й
		Семестр		
Загальна кількість годин – 330		6-й	7-й	12-й
		Лекції		
Тижневе навантаження: аудиторних – Третій рік навчання – 3 год., Четвертий рік навчання – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «магістр медицини» кваліфікації професійної	8 год.	8 год.	-
		Практичні		
		38 год.	38 год.	80 год.
		Самостійна робота		

год; Шостий рік навчання – 5 год.	«лікар»	44 год.	44 год.	70 год.
		Вид контролю:		
		залік	залік	екзамен

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 50,9% та 50,1% відповідно.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні принципи доказової медицини, теоретичні та методичні основи біостатистики, закономірності здоров'я населення, система охорони здоров'я, її організація та економіка.

Міждисциплінарні зв'язки.

Для успішного засвоєння дисципліни здобувачу вищої освіти необхідні знання, отримані в процесі вивчення наступних дисциплін загальної підготовки: «Філософія, етика, деонтологія», «Медична інформатика», «Мікробіологія», «Патоморфологія», «Патофізіологія», «Гігієна та екологія». Навчальна дисципліна закладає основи вивчення організації лікувально-діагностичного процесу, оцінку його обсягу та якості при вивченні наступних клінічних дисциплін «Внутрішня медицина», «Хірургія», «Педіатрія», «Акушерство та гінекологія», забезпечує вивчення правових і організаційних засад галузі охорони здоров'я, сприяє формуванню профілактичного напрямку діяльності майбутніх лікарів з урахуванням можливого впливу на здоров'я населення чинників різного походження, сприяє формуванню економічного світогляду та основних компетентнісних характеристик щодо методології економічного аналізу діяльності медичних закладів в сучасних умовах.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» впливає із цілей освітньої-професійної програми підготовки випускників закладу вищої освіти та визначається змістом тих системних знань і умінь, котрими повинен оволодіти лікар. Знання, які студенти отримують із навчальної дисципліни, є базовими для блоку дисциплін, що забезпечують професійно-практичну (блок ПП) підготовку.

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» є

- оволодіння необхідними знаннями, навичками і набуття компетентностей щодо дослідження, аналізу та оцінки показників здоров'я населення;
- організації, ресурсного забезпечення та діяльності системи охорони здоров'я, розробки з позицій доказової медицини рекомендацій з попередження і усунення шкідливого впливу чинників на здоров'я та з удосконалення організації медичної допомоги населенню і системи громадського здоров'я.

1.2 Основними завданнями навчальної дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» є:

- засвоєння теоретичних основ біостатистики;
- опанування сучасних принципів доказової медицини;
- ознайомлення з методиками визначення та аналізу основних біостатистичних показників та критеріїв;
- засвоєння методичних та теоретичних основ формування статистичних сукупностей для їх подальшого адекватного аналізу;

- засвоєння методів визначення, аналізу та оцінки основних показників популяційного здоров'я за окремими критеріями та у взаємозв'язку з чинниками, що на нього впливають;
- засвоєння закономірностей і особливостей формування популяційного здоров'я;
- засвоєння принципів розробки заходів задля збереження і зміцнення здоров'я населення та окремих його контингентів;
- засвоєння теоретичних основ та правових засад системи охорони здоров'я, її функцій та стратегічних напрямів розвитку;
- засвоєння засад, напрямів, завдань системи громадського здоров'я;
- засвоєння основ організації медичної допомоги, принципів оцінки організації та якості надання різних видів медичної допомоги населенню в умовах реформування галузі охорони здоров'я;
- формування знань з питання експертизи втрати працездатності, її видів, порядку організації та дій медичних працівників щодо конкретних ситуацій експертизи втрати працездатності;
- засвоєння принципів розробки управлінських рішень, спрямованих на вдосконалення діяльності закладів охорони здоров'я;
- опанування основ економічного аналізу діяльності медичного закладу;
- засвоєння принципів аналізу та оцінки фінансово-економічних показників господарської діяльності медичних закладів з метою раціонального використання наявних ресурсів;
- формування знань з питань цінової політики, стратегічного та тактичного планування економічного розвитку медичного закладу;
- ознайомлення з розробкою бізнес-плану підприємницької діяльності в системі охорони здоров'я.

1.3 Компетентності та результати навчання

Перелік компетентностей випускника, формуванню яких сприяє вивчення дисципліни дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» і її взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти в галузі знань 22 «Охорона здоров'я», сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті вищої освіти України другий (магістерський) рівень вищої освіти.

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти України другий (магістерський) рівень вищої освіти дисципліна «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» забезпечує набуття студентами компетентностей таких рівнів:

Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
ЗК 3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК 4	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності
ЗК 5	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
ЗК 6	Здатність приймати обґрунтовані рішення
ЗК 7	Здатність працювати в команді
ЗК 8	Здатність до міжособистісної взаємодії
ЗК-10	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології
ЗК 11	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел
ЗК 12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків
Фахові компетентності (ФК)	
ФК 4	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.
ФК 11	Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.
ФК 15	Здатність до проведення експертизи працездатності.
ФК 16	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності
ФК 17	Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.
ФК 18	Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.
ФК 19	Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг.
ФК 20	Здатність до проведення епідеміологічних та медикостатистичних досліджень здоров'я населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації.
ФК 21	Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ФК 22	Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів..
ФК 23	Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я
ФК 24	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами
ФК 25	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН 1	Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
ПРН 2	Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.
ПРН 3	Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.
ПРН 16	Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.
ПРН 18	Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.
ПРН 19	Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення.
ПРН 21	Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію
ПРН 22	Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.
ПРН 23	Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення.

ПРН 24	Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
ПРН 25	Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.
ПРН 26	Управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, організувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навиків ефективної роботи в команді, позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги.
ПРН 27	Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів.
ПРН 28	Приймати ефективні рішення з проблем охорони здоров'я, оцінювати потрібні ресурси, враховувати соціальні, економічні та етичні наслідки.

По завершенню вивчення дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» студенти повинні знати:

- основи статистичного висновку, методів підготовки даних, базової біостатистики та статистичного аналізу даних;
- основні облікові документи для вивчення показників здоров'я населення (демографічних, захворюваності, інвалідності), діяльності основних закладів охорони здоров'я;
- визначення показників здоров'я, діяльності закладів охорони здоров'я із застосуванням відповідних статистичних методик, засвоєних при вивченні біостатистики;
- визначення тактики лікаря в процесі експертизи втрати працездатності (тимчасової та стійкої), заповнення відповідних документів, оцінку якості медичної допомоги;
- розробку управлінських рішень, спрямованих на покращання здоров'я населення та оптимізацію медичної допомоги;
- основні стратегічні та тактичні плани економічного розвитку медичного закладу;
- визначення стратегії маркетингу, яка забезпечить максимальне задоволення потреб населення в медичній допомозі;
- визначення цінової політики, спрямованої на реалізацію стратегічних і оперативних завдань медичного закладу;
- розробку бізнес-плану підприємницької діяльності в системі охорони здоров'я;

- основні принципи визначення страхового внеску при добровільному медичному страхуванні;
- принципи визначення оптимального методу оплати постачальників медичних послуг;
- етапи проведення економічного аналізу діяльності медичних закладів та підприємств.

По завершенню вивчення дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» студенти повинні вміти:

- аналізувати та оцінювати стан здоров'я населення;
- аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій;
- оцінювати вплив несприятливих чинників на стан здоров'я населення, (індивідуальне, сімейне, популяційне) в умовах медичного закладу за стандартними методиками, оцінювати ризик;
- визначати пріоритети громадського здоров'я, проводити оцінку потреб, пропонувати науково обґрунтовані заходи та розробляти відповідні стратегії;
- планувати заходи профілактики захворювань серед населення для запобігання поширеності захворювань;
- здійснювати адвокацію, комунікацію, та соціальну мобілізацію у сфері громадського здоров'я з використанням різних каналів та технік комунікації;
- аналізувати та оцінювати діяльність системи охорони здоров'я, її нормативно-правове, фінансове, кадрове забезпечення;
- проводити статистичний, економічний та фінансово-господарський аналіз ефективності діяльності закладів охорони здоров'я;
- розробляти та планувати управлінські рішення, спрямовані на вдосконалення діяльності закладів охорони здоров'я;
- організовувати надання медичних послуг, забезпечувати контроль за якістю наданих послуг на належному рівні;
- складати стратегічні та тактичні плани економічного розвитку медичного закладу;
- складати бізнес-проекти у сфері охорони здоров'я;
- формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб;
- усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни «Соціальна медицина, організація та економіка охорони здоров'я» відводиться 11 кредитів ЄКТС, 330 годин.

Програма навчальної дисципліни структурована і представлена 4 розділами та 9 змістовими розділами, кінцеві цілі її вивчення однакові, тому складено єдину наскрізну програму.

Розділ 1. Біостатистика поділяється на 2 змістових розділа та 24 теми.

Розділ 2. Громадське здоров'я поділяється на 3 змістових розділів та 31 тему.

Розділ 3. Організація охорони здоров'я поділяється на 2 змістових розділа та 16 тем.

Розділ 4. Економіка охорони здоров'я поділяється на 2 змістових розділа та 8 тем.

РОЗДІЛ 1. БІОСТАТИСТИКА

Змістовий розділ 1. Біостатистика. Методичні основи організації статистичних досліджень.

Тема 1. Соціальна медицина та громадське здоров'я як наука. Біостатистика як методологічна основа аналізу та оцінки здоров'я населення та системи охорони здоров'я. Соціальна медицина та громадське здоров'я – наука, яка вивчає закономірності здоров'я населення та систему його охорони. Методологія аналізу та оцінки популяційного здоров'я. Визначення понять «біостатистика», «доказова медицина», «клінічна епідеміологія». Основні етапи розвитку біостатистики. Видатні вчені та їх внесок у розвиток біостатистики. Основні принципи доказової медицини. Тріада доказової медицини. Теорія і практика доказової медицини. Доказова медицина та якість проведення клінічних досліджень. Поняття про кінцеві результати. Доказова медицина та якість надання медичної допомоги. Стандартизація медичної допомоги: клінічні протоколи, стандарти та рекомендації.

Тема 2. Методичні основи організації статистичних досліджень. Типи даних. Методи збирання статистичного матеріалу. Методологічні основи, форми та способи статистичного спостереження та збору даних. Точність спостережень. Типи даних, якісні та кількісні дані. Використання різних шкал вимірювання: абсолютна, порядкова, інтервальна, відношень. Методи збирання статистичного матеріалу: безпосередня реєстрація, вкопювання, опитування. Види опитувальників, їх характеристика. Маркетингові та соціологічні опитування, види запитань при анкетуванні, проблеми організації опитувань в охороні здоров'я.

Тема 3. Організація та планування статистичних досліджень. Теорія та поняття статистичного спостереження, етапи його проведення. Планування статистичного дослідження. Мета та завдання дослідження. Джерела статистичної інформації. Об'єкт дослідження, одиниця спостереження. Види досліджень за обсягом: вибіркові та суцільні. Поняття про генеральну та вибіркову сукупність. Вимоги до формування вибіркової сукупності. Види вибірки. Види досліджень за часом: одномоментні, динамічні (проспективні та ретроспективні).

Тема 4. Складання програм статистичних досліджень. Програма статистичного спостереження. Макет реєстраційного знаку. Групування статистичних даних, методи, значення. Види групувань, принципи побудови статистичних групувань та класифікацій. Співставність статистичних групувань. Поняття про багатомірні класифікації. Кодування та шифрування даних. Програма розробки та зведення статистичного матеріалу. Статистичні таблиці, їх характеристика, види, правила побудови макету таблиці. Методичні основи читання та аналізу таблиць.

Тема 5. Відносні величини. Поняття про статистичні показники, їх види, форма представлення. Абсолютні дані, відносні величини, їх практичне значення. Види відносних величин (інтенсивні, екстенсивні, відносної інтенсивності,

співвідношення, наочності), методика їх розрахунку та методичні основи застосування для аналізу даних. Поняття та види структури медико-біологічних даних, структурні зміни, особливості їх аналізу.

Тема 6. Графічні методи аналізу. Графічні методи аналізу даних. Види діаграм (лінійні, стовпчикові, внутрішньостовпчикові, секторні, радіальні, картограми та картодіаграми, правила їх побудови, коректність використання. Сучасні методи графічного зображення, інфографіка, анімація діаграм, інтерактивні діаграми.

Тема 7. Середні величини та показники варіації. Середні величини в клінічних та епідеміологічних дослідженнях, їх практичне значення. Елементи та характеристики варіаційних рядів. Середні величини: їх види, методи розрахунку, особливості використання. Поняття варіації, її значення. Мінливість параметрів сукупності, методи оцінки. Абсолютні показники варіації (амплітуда, середнє квадратичне відхилення) та відносні показники варіації (коефіцієнти варіації та детермінації), їх оцінка. Міри варіації, поняття про закони розподілу, їх види, характеристики. Оцінка нормальності розподілу, «вистрибуючі» варіанти. Правило «трьох сигм», його практичне використання.

Тема 8. Метод стандартизації. Проблеми співставлення статистичних показників в неоднорідних сукупностях. Види методів стандартизації: прямий, опосередкований, зворотній. Характеристика етапів методу стандартизації. Формулювання нульової гіпотези. Вибір та розрахунок стандарту. Розрахунок очікуваних чисел. Розрахунок стандартизованих показників. Перевірка нульової гіпотези, оцінка результатів. Практичне значення методу стандартизації.

Тема 9. Оцінка вірогідності результатів дослідження. Характеристика та аналіз статистичних помилок. Оцінка вірогідності отриманих результатів. Поняття про внутрішню та зовнішню валідність. Рівень значущості статистичних критеріїв. Нульова та альтернативна гіпотези. Перевірка гіпотез. Помилка I-го та II-го роду. Типові помилки на етапах проведення досліджень. Випадкова та систематична помилка. Середня похибка середньої та відносної величини, довірчий інтервал. Оцінка вірогідності різниці: t-критерій Ст'юдента, методика розрахунку, його оцінка, типові помилки використання. Парні та множинні порівняння. Критерій Н'юмена-Кейлса, критерій Т'юкі. Точний критерій Фішера. Особливості використання непараметричних критеріїв: Манна-Уїтні, Крускала-Уолліса.

Тема 10. Параметричні методи оцінки вірогідності. Вибіркове спостереження як джерело статистичної інформації. Середня похибка середньої та відносної величини, довірчий інтервал. Оцінка вірогідності різниці: t-критерій Ст'юдента, методика розрахунку, його оцінка. Особливості використання на малих вибірках. Таблиця Ст'юдента.

Тема 11. Непараметричні методи оцінки вірогідності. Обґрунтування випадків використання непараметричних методів оцінки, їх значення. Види порівнюваних сукупностей, їх характеристика. Аналіз та оцінка результатів у пов'язаних сукупностях, критерій знаків, критерій Вілкоксона. Перевірка статистичної гіпотези для незалежних вибірок. Аналіз якісних ознак. Таблиці спряженості. Критерій Хі-квадрат, його оцінка та практичне застосування.

Тема 12. Кореляційно-регресійний аналіз. Вивчення зв'язку між кількісними змінними. Поняття про функціональний та кореляційний зв'язок. Сила та напрям зв'язку. Види коефіцієнтів кореляції. Коефіцієнт лінійної кореляції Пірсона, його оцінка, характеристика. Непараметричні методи оцінки зв'язку – ранговий коефіцієнт кореляції Спірмена. Парні та множинні коефіцієнти кореляції. Регресійний аналіз, коефіцієнт регресії, рівняння регресії. Використання регресійного аналізу для прогнозування.

Тема 13. Ряди динаміки та їх аналіз. Основні правила побудови та аналізу динамічних рядів при вивченні динаміки медико-біологічних явищ. Рівні ряду. Види рядів динаміки: прості та складні, інтервальні та моментні. Основні показники аналізу динамічних рядів: абсолютний приріст, темп росту/зниження, темп приросту. Основні прийоми обробки динамічного ряду з метою визначення тренду. Методи вирівнювання динамічних рядів: найменших квадратів; змінної середньої, усереднення по лівій і правій стороні; збільшення інтервалів. Прогнозування на основі екстраполяції рядів динаміки.

Змістовий розділ 2. Епідеміологічні дослідження в охороні здоров'я

Тема 14. Епідеміологічні дослідження в охороні здоров'я, їх класифікація. Емпіричні та експериментальні дослідження. Сучасне поняття про епідеміологію. Класифікація епідеміологічних досліджень. Порівняльна характеристика різних видів дослідження, оцінка ступеню доказовості їх результатів. Ретроспективні та проспективні дослідження. Емпіричні дослідження (описові та аналітичні). Описова епідеміологія: опис окремого випадку та серії випадків. Аналітичні епідеміологічні дослідження. Когортні дослідження та дослідження випадок-контроль.

Тема 15. Дизайн епідеміологічних досліджень: випадок-контроль, когортні, рандомізовані клінічні дослідження. Дизайн епідеміологічних і клінічних досліджень. Етика проведення досліджень. Види дизайну. Види контролю. Сліпота дослідження. Необхідний розмір вибірки. Вибір об'єкту та одиниць дослідження. Критерії включення та виключення. Поняття рандомізації та стратифікації.

Тема 16. Скринінгові тести: характеристика та основні вимоги. Поняття про фактори ризику. Скринінг. Оцінка результатів скринінгу. Вимоги до скринінгових тестів. Чутливість та специфічність скринінгового тесту. Зв'язок чутливості і специфічності. Поняття про ROC-аналіз. Прогностичні чинники та чинники ризику, їх значення та можливості використання. Визначення показників ризику в дослідженні «випадок-контроль». Абсолютний, відносний та додатковий популяційний ризик: методика розрахунку та оцінка. Поняття про шанси в епідеміології. Визначення показника відношення шансів в когортному дослідженні: методика розрахунку та оцінка.

Тема 17. Фактори ризику. Методика розрахунку показників ризиків та їх оцінка. Фактори ризику. Показники ризику: абсолютний, відносний та додатковий популяційний ризик. Шанси. Показник відношення шансів. Методика розрахунку та оцінка.

Тема 18. Скринінг. Методика оцінки чутливості та специфічності скринінгових тестів. Скринінг. Вимоги до скринінгових тестів. Чутливість та

специфічність скринінгового тесту: методика розрахунку та оцінка.

Тема 19. Огляд сучасних методів статистичного аналізу (дисперсійний, багатofакторний, кластерний). Поняття про одно факторний дисперсійний аналіз (ANOVA) та багатofакторний аналіз (MANOVA). Аналіз виживання пацієнтів (методика Каплана-Мейера). Поняття про кластерний аналіз.

Тема 20. Інформаційне забезпечення епідеміологічних та клінічних досліджень. Систематичні огляди та мета-аналіз. Медична інформація: її складові, проблеми пошуку інформації. Бази даних літератури, медичні бібліотеки. Узагальнення результатів клінічних досліджень. Аналітичні огляди. Поняття про мета-дані. Систематичні огляди та мета-аналіз. Кокранівське співробітництво: історія створення та діяльність.

Тема 21. Медична статистика, роль в аналізі здоров'я населення та діяльності системи охорони здоров'я. Електронний документообіг. Медична статистика: теоретичні основи, предмет і зміст, завдання, розділи. Принципи побудови та діяльності медико-статистичної служби України. Центр медичної статистики. Інформаційні потоки в системі медичної статистики. Обліково-звітна документація. Діяльність інформаційно-аналітичних відділів закладів охорони здоров'я. Поняття про електронний документообіг в охороні здоров'я.

Тема 22. Бази даних про здоров'я населення. Організація та проведення статистичних досліджень в громадському здоров'ї. Бази даних про здоров'я населення (європейська та вітчизняна бази даних «Здоров'я для всіх»): дизайн, наповнення, можливості. Науково-дослідна діяльність в громадському здоров'ї в Україні та за кордоном.

Тема 23. Використання знань з біостатистики в повсякденній практиці лікаря. Програмне забезпечення статистичних досліджень та порядок представлення наукових робіт. Місце та роль біостатистики у медичній освіті та роботі практикуючого лікаря. Огляд основних пакетів статистичної обробки даних (Excel, Access, Statistica, Stata, SPSS, SAS): переваги, недоліки, можливість доступу, проблеми опанування. Види наукових робіт (тези, стаття, методичні рекомендації, монографія, підручник, дисертаційна робота). Порядок представлення наукових робіт: оформлення, публікація, виступ, презентація.

Тема 24. Основи підготовки наукової публікації. Структура наукової роботи (мета, обсяг та методи, результати власних досліджень, висновки). Особливості оформлення наукових робіт (представлення даних в таблицях, графічних зображеннях). Правила оформлення посилань на джерела інформації, списку літератури.

РОЗДІЛ 2. ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

Змістовий розділ 3. Громадське здоров'я, функції та послуги. Здоров'я населення

Тема 25. Громадське здоров'я, функції та послуги. Громадське здоров'я як наука та предмет викладання. Основні терміни та визначення, історія створення системи громадського здоров'я. Основні оперативні функції громадського здоров'я. Основні послуги громадського здоров'я. Сучасний розвиток системи громадського здоров'я в Україні і світі. Інфраструктура громадського здоров'я.

Тема 26. Епідагляд та оцінка стану здоров'я і благополуччя населення.

Система епідагляду за хворобами. Моніторинг захворюваності і поширеності хвороб. Реєстри інфекційних і неінфекційних захворювань. Моніторинг захворювань та показників здоров'я матерів і дітей, психічного здоров'я, соціального здоров'я. Реєстри екологічно обумовлених захворювань, професійно обумовлених захворювань. Епідагляд за травмами. Діагностування здоров'я місцевих громад, виявлення прогалин, нерівностей в здоров'ї, потреб для планування дій.

Тема 27. Здоров'я населення: основні детермінанти. Цільові підходи до визначення поняття «здоров'я»: загальнофілософський, індивідуальний теоретичний, індивідуальний практичний, популяційний. Здоров'я населення як умовне статистичне поняття. Методи вивчення здоров'я. Показники здоров'я населення: демографічні (народжуваність, смертність, середня очікувана тривалість життя); фізичного розвитку; захворюваності; інвалідності. Провідні групи чинників, що впливають на здоров'я населення: рівень і спосіб життя людей, стан навколишнього середовища, біологічні чинники, доступність і якість медичної допомоги. Особливості здоров'я різних статевовікових, професійних груп населення. Стратегії громадського здоров'я щодо збереження здоров'я.

Тема 28. Медико-соціальні проблеми демографічних процесів. Демографія як наука. Джерела інформації. Динаміка чисельності та складу населення в різних регіонах світу, країнах і в Україні. Статевий та віковий склад населення. Природний рух населення. Народжуваність, показники та чинники, що впливають на народжуваність. Сучасні тенденції та регіональні особливості народжуваності в Україні та світі. Загальна смертність, її провідні причини в різних регіонах, окремих країнах і в Україні, статевовікові та територіальні особливості. Смертність немовлят (малюкова смертність). Значення показника для оцінки стану здоров'я населення, рівня соціально-економічного благополуччя та розвитку суспільства. Провідні причини смертності немовлят. Середня очікувана тривалість життя, визначення поняття. Методика визначення показника, його динаміка в різних регіонах світу, окремих країнах і в Україні.

Тема 29. Методика вивчення та оцінка основних демографічних показників природного руху населення. Аналіз демографічної ситуації. Документи, які використовуються для вивчення природного руху населення. Порядок реєстрації народжень в Україні. Сутність понять «живонародження», «мертвонародження», «смерть плода». Методика визначення та оцінка загального та спеціального показників народжуваності. Загальна смертність. Порядок реєстрації випадків смерті в Україні. Методика вивчення смертності, визначення загального та спеціальних показників, їх значення та оцінка. Структура причин смертності. Природний приріст населення. Зміни чисельності населення. Механічний та природний рух населення. Депопуляція. Аналіз регіональних особливостей та динаміки демографічних показників. Оцінка демографічної ситуації.

Тема 30. Аналіз складу населення за віком, статтю, місцем проживання. Значення вивчення вікового складу населення. Тип вікової структури населення (прогресивний, регресивний, стаціонарний) та його зміни. «Вікова піраміда». Статева диспропорція: причини та наслідки. Урбанізація населення як соціально-економічна проблема.

Тема 31. Старіння населення. Аналіз показників СОТЖ та демографічного навантаження. Проблеми, пов'язані з постарінням населення. Середня очікувана тривалість життя населення, в т.ч. чоловіків і жінок в Україні і світі, її динаміка. Показник демографічного навантаження. Трудовий потенціал країни.

Тема 32. Життя як цінність. Ставлення до смерті та помирання як моральна проблема. Формування ставлення до життя як до людської цінності. Психологічна та духовна підтримка у прагненні до життя, визначення смерті як природного процесу в старості чи при хворобі. Забезпечення достойного завершення земного життя. Морально-етичні аспекти відношення до природної смерті та евтаназії.

Тема 33. Методика вивчення та оцінка показників малюкової смертності. Порядок реєстрації смертності немовлят (малюкової). Методика визначення показників загальної, неонатальної, ранньої неонатальної, пізньої неонатальної, постнеонатальної смертності немовлят. Оцінка співвідношення показників смертності немовлят та неонатальної смертності. Перинатальна смертність. Провідні причини малюкової смертності в різні вікові періоди першого року життя. Основні групи чинників, що впливають на формування рівнів малюкової смертності (біологічні, екологічні, медико-організаційні, спосіб життя).

Тема 34. Методика вивчення та оцінка чинників, що впливають на здоров'я населення. Класифікація чинників ризику, які впливають на здоров'я. Методичні підходи до вивчення чинників, які визначають рівні здоров'я населення та його окремих контингентів. Особливості вивчення впливу чинників: соціально-економічних, соціально-біологічних, екологічних і природно-кліматичних, медико-організаційних. Застосування методів біостатистики (похідні та середні величини, метод стандартизації, кореляційно-регресійний аналіз, параметрична та непараметрична оцінка вірогідності результатів досліджень, бальна, рейтингова оцінка).

Змістовий розділ 4. Захворюваність населення

Тема 35. Захворюваність населення як медико-соціальна проблема. Поняття про захворюваність, мета її вивчення, особливості в Україні та світі. Медико-соціальне значення захворюваності як провідної причини тимчасової та стійкої втрати працездатності, смертності. Вплив захворюваності на потреби населення в забезпеченні медичною допомогою, на здоров'я майбутніх поколінь. Економічні витрати, пов'язані з захворюваністю, в т.ч. з захворюваністю на соціально значущі та небезпечні хвороби. Методи вивчення захворюваності, можливості застосування окремих методів, їх переваги та недоліки. Чинники, що впливають на повноту даних про захворюваність в залежності від методів її вивчення. Міжнародна статистична класифікація хвороб, травм і причин смерті, принципи її побудови та значення. Види захворюваності, які вивчаються в Україні. Відмінності в показниках захворюваності міського та сільського населення, різних вікових і статевих груп. Інвалідність, як показник здоров'я населення, її медико-соціальне значення.

Тема 36. Методика вивчення та оцінка показників загальної захворюваності. Вивчення захворюваності за даними звертань по медичну

допомогу. Методика визначення показників первинної захворюваності та поширеності захворювань, їх оцінка. Динаміка показників загальної та первинної захворюваності, регіональні особливості.

Тема 37. Методика вивчення та оцінка показників захворюваності на найважливіші соціально значущі захворювання. Хвороби системи кровообігу, онкологічні, нервово-психічні захворювання, цукровий діабет, туберкульоз, ВІЛ-інфекція/СНІД, травматизм, алкоголізм, наркоманії та токсикоманії як медико-соціальні проблеми. Провідні чинники, що впливають на поширеність захворювань. Динаміка основних показників. Травматизм, як медико-соціальна проблема, види травматизму, облік випадків, динаміка показників, вікові та статеві особливості в регіонах світу і в Україні.

Тема 38. Методика вивчення та оцінка показників захворюваності з тимчасовою втратою працездатності. Листок непрацездатності як джерело інформації для вивчення захворюваності з тимчасовою втратою працездатності. Показники: число випадків та днів втрати працездатності на 100 працюючих, середня тривалість випадку. Поглиблене вивчення захворюваності робітників в залежності від стажу, професії, умов праці.

Тема 39. Методологічні основи дослідження тягаря хвороб. Значення результатів для системи громадського здоров'я. Визначення переліку хвороб, організація постійного моніторингу. Набір показників (DALE, HALE), що характеризують глобальний тягар хвороб: методика розрахунку та оцінка. Значення результатів дослідження тягаря хвороб для системи громадського здоров'я. Поліпшення здоров'я найменш соціально захищених верств населення. Заходи щодо зменшення захворюваності та смертності від найбільш поширених захворювань в Україні та Європі.

Тема 40. Медико-соціальні аспекти інвалідності. Методика розрахунку та аналіз показників інвалідності. Інвалідність як показник здоров'я населення. Порушення функцій організму, що призводять до інвалідності. Групи інвалідності. Причини інвалідності. Класи хвороб, що зумовлюють основні причини інвалідизації населення. Показники інвалідності: загальна інвалідність (контингенти інвалідів), первинна інвалідність (інвалідизація). Структура причин загальної та первинної інвалідності. Травматизм, як причина інвалідності дитячого та дорослого населення. Інвалідність серед дитячого та дорослого населення. Регіональні особливості та динаміка показників інвалідності.

Тема 41. Комплексна оцінка здоров'я населення. Показники здоров'я населення. Основні джерела інформації при вивченні здоров'я населення. Критерії та групи здоров'я. Комплексна оцінка індивідуального здоров'я. Оцінка якості життя. Комплексна оцінка здоров'я населення. Інтегральні показники комплексної оцінки здоров'я населення: коефіцієнт життєстійкості населення; індекс людського розвитку. Показники системи оцінки здоров'я населення BOOЗ (Summary Measures of Population Health): показник очікуваної тривалості життя, відкоригований на інвалідність – DALE (disability-adjusted life expectancy); показник очікуваної тривалості життя, відкоригований на здоров'я – HALE (health-adjusted life expectancy).

Тема 42. Аналіз показників фізичного розвитку. Характеристика

фізичного розвитку як показника здоров'я населення. Визначення поняття «фізичний розвиток», його генетична та соціальна обумовленість. Біологічний розвиток та морфофункціональний розвиток. Методи оцінки фізичного розвитку. Регіональні особливості та динаміка показників фізичного розвитку.

Тема 43. Забезпечення стратегічного керівництва в інтересах здоров'я і благополуччя. Стратегічне керівництво: визначення, ключові положення. Типи стратегічного керівництва в інтересах здоров'я. Вектори розвитку. Загальнодержавний підхід. Принцип участі всього суспільства. Набір інструментів здійснення політики. Політична участь і лідерство. Стратегічне планування послуг громадського здоров'я, планування політики і моніторинг її здійснення.

Тема 44. Методологія аналізу причин соціальної нерівності щодо здоров'я та його охорони. Перешкоди на шляху забезпечення необхідних умов для підтримки індивідуального здоров'я. Соціальна нерівність як причина незадовільного доступу до медичної допомоги та соціальної підтримки. Аналіз причин соціальної нерівності щодо здоров'я та його охорони. Шляхи поліпшення стану здоров'я усіх прошарків населення.

Змістовий розділ 5. Забезпечення захисту здоров'я населення

Тема 45. Екологічне громадське здоров'я. Забезпечення захисту здоров'я населення, у т.ч. безпеки довкілля, праці, харчових продуктів тощо. Екологічне громадське здоров'я. Складові життєвого середовища людей: природне середовище (довкілля), соціальне середовище (соціум) та техногенне середовище (побутове та виробниче). Основні джерела загроз для здоров'я індивідуума чи спільноти. Захист життєвого середовища людей. Створення «зони комфорту» для повноцінного життя. Значення міжсекторальної співпраці та міжнародного співробітництва для захисту життєвого середовища людей.

Тема 46. Надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я. Біотероризм. Глобальні загрози міжнародному здоров'ю в XXI столітті. Надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я: наслідки зміни клімату, епідемії, масові враження хімічними речовинами, радіаційні катастрофи. Міжнародна безпека у сфері громадського здоров'я. Роль ВООЗ в організації сповіщення та швидкого реагування в надзвичайних ситуаціях. Концепція міжнародного здоров'я, актуальні проблеми міжнародного здоров'я на прикладі Європейського регіону. Біотероризм - глобальна загроза міжнародному здоров'ю. Біологічна зброя. Стратегія системи громадського здоров'я щодо скорочення ризиків використання біологічної зброї та негативних наслідків.

Тема 47. Стреси і конфлікти. Механізми захисту людей від дій стресу. Стреси і конфлікти як причина неінфекційних захворювань. Психогігієна як основа профілактики.

Тема 48. Морально-етичні та правові аспекти втручання в охороні здоров'я. Розвиток репродуктивної медицини. Штучне запліднення, сурогатне материнство, донація гамет: морально-етичні аспекти. Роль репродуктивної медицини у вирішенні проблеми низької народжуваності. Морально-етичні та правові аспекти трансплантації.

Тема 49. Профілактика та міжсекторальне співробітництво в системі громадського здоров'я. Профілактика в системі громадського здоров'я:

популяційна, групова, індивідуальна. Первинна, вторинна та третинна профілактика. Промоція здоров'я, як профілактичний напрямок діяльності системи охорони здоров'я. Міжнародні програми щодо забезпечення профілактичної діяльності системи охорони здоров'я. Цільові профілактичні програми боротьби з найбільш соціально значущими захворюваннями: ішемічна хвороба серця, гіпертонічна хвороба, цукровий діабет, туберкульоз, злоякісні новоутворення. Роль міжсекторального співробітництва в підвищенні ефективності та дієвості профілактичних заходів.

Тема 50. Скринінгові програми раннього виявлення хвороб та чинників ризику. Скринінг як профілактична технологія. Скринінгові програми раннього виявлення хвороб та чинників ризику, їх використання.

Тема 51. Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація) як складова частина медичної профілактики. Інформування суспільства, осіб, які приймають рішення, політиків про існуючі і потенційні загрози для здоров'я, проблеми зі здоров'ям, потреби в профілактичних заходах. Мистецтво і техніка інформування, впливу та мотивування людей, закладів, аудиторій стосовно важливих питань детермінант здоров'я. Завдання та зміст роботи центрів громадського здоров'я, їх структурних підрозділів, взаємодія з іншими закладами охорони здоров'я. Розробка профілактичних стратегій щодо захисту і зміцнення здоров'я, зменшення негативного впливу детермінант на стан здоров'я населення. Профілактичні програми і стратегії профілактики захворювань.

Тема 52. Промоція здоров'я. Види, форми та методи. Методи та засоби медико-гігієнічного навчання та виховання населення, їх особливості в різних закладах охорони здоров'я. Визначення понять «промоція здоров'я», «здоровий спосіб життя», «профілактика». Види профілактики. Значення формування здорового способу життя для збереження та зміцнення здоров'я населення. Провідні чинники способу життя, які впливають на стан здоров'я населення. Напрями формування здорового способу життя. Розробка анкет для вивчення чинників, що впливають на стан здоров'я населення. Складання плану лекцій.

Тема 53. Комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я. Прес-релізи та зв'язок із засобами масової інформації. Значення комунікації в питаннях збереження і зміцнення здоров'я. Форми комунікацій. Комунікаційні канали. Значення зв'язків із громадськістю та засобами масової інформації. Проблеми та можливі помилки. Прес-реліз в громадському здоров'ї – важлива форма донесення медичної інформації до широкого загалу: правила складання та використання.

Тема 54. Інформатизація громадського здоров'я. Медичні інформаційні системи в світі та в Україні. Інформаційні технології в світовій системі охорони здоров'я. Медичні інформаційні системи: збереження інформації, швидкий доступ до інформації, взаємообмін інформацією, проведення статистичного аналізу зведених даних, скорочення часу роботи персоналу та зменшення кількості помилок. Термінологічні стандарти та рубрифікатори. Комплексна автоматизація медичних закладів. Електронний документообіг. Електронна карта пацієнта.

Тема 55. Візуалізація й ефективне представлення даних про здоров'я. Поширення і використання результатів. Ефективне представлення даних про

здоров'я. Традиційні форми представлення даних у вигляді діаграм та таблиць. Візуалізація даних за допомогою сучасних технологій: інфографіка, анімація, інтеракція. Форми представлення: плакати, листівки, буклети, презентації, фільми.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Змістовий розділ 6. Системи та реформування охорони здоров'я

Тема 56. Системи охорони здоров'я. Визначення поняття «система охорона здоров'я». Цілі, цінності, функції, принципи, умови успішного функціонування систем охорони здоров'я. Типи систем охорони здоров'я, їх характеристики, переваги та недоліки. Історичні етапи розвитку систем охорони здоров'я. Фінансування та кадрове забезпечення систем охорони здоров'я.

Тема 57. Реформування охорони здоров'я в Україні. Реформування охорони здоров'я: визначення терміну, рушійні сили. Напрями та умови успішного реформування медичної сфери. Модель системи охорони здоров'я України: основні характеристики та проблеми. Стратегічні документи, що визначають шляхи реформування вітчизняної системи охорони здоров'я, етапи, заходи. Реформування надання послуг, фінансування, управління, підготовки кадрів в національній системі охорони здоров'я.

Тема 58. Організація надання первинної медичної допомоги населенню. Сутність поняття «первинна медична допомога» (ПМД). Принципи організації ПМД на засадах сімейної медицини. Роль сімейного лікаря/лікаря загальної практики в забезпеченні медичних потреб міського та сільського населення. Моделі роботи сімейного лікаря, їх сутність, проблеми вибору конкретних моделей. Організаційні моделі переходу від дільнично-територіальної системи медичного забезпечення населення до сімейної медицини, можливості та доцільність різних моделей. Реформування первинної медичної допомоги в Україні.

Тема 59. Організація позалікарняної (спеціалізованої та вузькоспеціалізованої) медичної допомоги населенню. Класифікація видів медичної допомоги за змістом та ступенем складності. Зміст вторинної (спеціалізованої) та третинної (вузькоспеціалізованої) медичної допомоги. Заклади, де надається амбулаторно-поліклінічна вторинна та третинна медична допомога. Лікар-спеціаліст, функції, кваліфікація. Лікарські категорії. Етапність надання позалікарняної медичної допомоги. Особливості організації надання амбулаторної спеціалізованої та вузькоспеціалізованої медичної допомоги сільському населенню. Реформування позалікарняної медичної допомоги.

Тема 60. Організація стаціонарної медичної допомоги населенню. Зміст вторинної (спеціалізованої) та третинної (вузькоспеціалізованої, високотехнологічної, висококваліфікованої) стаціонарної медичної допомоги. Заклади, що надають стаціонарну допомогу. Реформування надання лікарняної медичної допомоги. Госпітальний округ: принцип створення та характеристика закладів. Структура та функції лікарень. Особливості надання стаціонарної допомоги сільському населенню. «Клініка дружня до молоді» та «Лікарня доброзичлива до дитини» - лікарні нового типу з особливим статусом. Клініки науково-дослідних інститутів, їх роль у наданні третинної допомоги. Нові

організаційні форми медичного забезпечення окремих груп населення – ВІЛ-інфікованих, хворих на туберкульоз, людей похилого, старечого віку тощо.

Тема 61. Медико-соціальне забезпечення населення літнього віку. Історія геронтології та геріатрії. Вікова класифікація населення. Медико-соціальне значення постаріння населення. Вплив постаріння населення на демографічне навантаження, захворюваність населення та потребу в медичному забезпеченні. Особливості стану здоров'я людей літнього віку, методика визначення та оцінка показників. Система організації геріатричної допомоги в Україні (амбулаторно-поліклінічні, стаціонарні, стаціонарозамінні заклади). Потреба в геріатричній допомозі, завдання та перспективи її розвитку. Лікар-геріатр: функції та завдання. Геріатрична освіта. Взаємодія закладів геріатричної допомоги зі структурами сімейної медицини.

Тема 62. Паліативна та хоспісна допомога. Паліативна допомога – потреба і забезпеченість населення. Основні принципи паліативної допомоги. Форми надання паліативної допомоги. Хоспіси: характеристика структури та діяльності.

Тема 63. Організація та зміст роботи закладів системи охорони материнства та дитинства. Система охорони материнства та дитинства. Репродуктивне здоров'я, динаміка його основних показників. Характеристика здоров'я дитячого населення. Значення соціально-економічних, соціально-психологічних, медико-соціальних заходів, спрямованих на покращання здоров'я жінок і дітей. Лікувально-профілактичні заклади з надання акушерсько-гінекологічної допомоги, особливості їх формування в умовах міської та сільської місцевостей; організація та зміст їх. Перинатальний центр. Жіноча консультація. Пологовий будинок. Етапи медичної допомоги дітям. Комплексна оцінка здоров'я дітей. Заклади, що надають медичну допомогу дітям, їх структура та функції. Основні розділи роботи педіатра, сімейного лікаря. Кабінет здорової дитини. Індивідуальна підготовка дітей до вступу у шкільний та дошкільний заклад. Інфекційна захворюваність дітей та організація профілактичних щеплень. Стан дитячої імунопрофілактики в Україні. Організація спеціалізованої медичної допомоги дітям. Організація медичної допомоги в дошкільних закладах, школах. Будинки дитини, стан здоров'я їх контингенту.

Тема 64. Аналіз діяльності служби екстреної (швидкої) медичної допомоги. Екстрена медична допомога: система, принципи, завдання. Реформування служби екстреної медичної допомоги. Етапність та маршрутизація екстреної медичної допомоги. Показники діяльності служби. Значення служби екстреної медичної допомоги (ЕМД), її заклади. Центри екстреної медичної допомоги та медицини катастроф. Лікарня швидкої медичної допомоги. Структура, штати, завдання та основні функції. Завдання станції (відділення) швидкої медичної допомоги (ШМД) та її функції. Пункти невідкладної медичної допомоги. Організація ЕМД у сільській місцевості. Взаємодія служби ЕМД з різними медичними закладами. Облікові документи станцій ШМД, визначення та аналіз показників їх діяльності.

Тема 65. Охорона психічного здоров'я. Психічне здоров'я, визначення поняття. Обізнаність щодо психічного здоров'я у суспільстві та подолання стигматизації. Основні причини порушень психічного здоров'я. Показники захворюваності, інвалідності та смертності внаслідок психічних розладів.

Організація охорони психічного здоров'я на рівні первинної медичної допомоги, профілактичні та реабілітаційні заходи. Адміністрування, міжвідомча координація та міжсекторальна співпраця у сфері охорони психічного здоров'я.

Змістовий розділ 7. Оцінка якості медичної допомоги. Управління охороною здоров'я

Тема 66. Методика проведення експертних оцінок якості медичної допомоги населенню. Основні поняття та терміни якості медичної допомоги. Складові частини якості: структурна якість; якість технологій; якість результатів. Методика оцінки якості. Вимоги до методик: придатність для використання стосовно різних етапів і видів медичної допомоги, об'єктивність, можливість кількісної оцінки, коректне відображення суті медичної діяльності. Стандарти якості медичної допомоги щодо клініко-статистичних груп, нозологічних форм. Стандарти медичних технологій. Застосування клінічних протоколів. Медико-економічні стандарти. Проміжні та довгострокові показники якості медичної допомоги. Значення ліцензування та акредитації медичних закладів для забезпечення належної якості медичної допомоги. Види контролю за медичною діяльністю. Організація проведення експертної оцінки діяльності медичних закладів, їх підрозділів і медичних працівників. Методика визначення рівня якості лікування, моделей кінцевих результатів, інтегрального коефіцієнта ефективності.

Тема 67. Аналіз чинників впливу на діяльність закладів охорони здоров'я. Чинники, що впливають на ефективність діяльності закладів охорони здоров'я: Керовані та некеровані чинники. Взаємодія різних закладів охорони здоров'я. Етапність та наступність у наданні медичної допомоги населенню. Значення медико-статистичної інформації у визначенні чинників впливу на діяльність медичних закладів. Використання статистичних методів (оцінки вірогідності, кореляційного аналізу, методу стандартизації) в аналізі діяльності закладів охорони здоров'я та визначенні впливу чинників. Основні підходи до розробки заходів з покращення надання медичної допомоги.

Тема 68. Організація медичної експертизи втрати працездатності. Завдання лікуючих лікарів при проведенні експертизи тимчасової втрати працездатності. Лікарсько-консультативна комісія (ЛКК): функції, склад, організація роботи. Зміст, призначення та порядок заповнення облікових документів, які використовуються при проведенні експертизи тимчасової непрацездатності. Значення листка непрацездатності як облікового, юридичного та фінансового документу. Визначення тактики різних посадових осіб лікувально-профілактичних закладів стосовно конкретних видів і випадків тимчасової непрацездатності. Оформлення листків непрацездатності при окремих видах і випадках тимчасової непрацездатності. Організація експертизи стійкої втрати працездатності. Медико-соціальні експертні комісії (МСЕК), їх види (за адміністративно-територіальною ознакою, за профілями). Функції МСЕК. Зміст, призначення та порядок заповнення основних документів стійкої втрати працездатності, які використовуються при експертизі. Визначення та оцінка тактики МСЕК стосовно встановлення причини та груп інвалідності при окремих її видах.

Тема 69. Управління охороною здоров'я. Методика прийняття

управлінських рішень. Управління персоналом. Менеджмент як наука: закони, принципи, методи. Школи менеджменту. Сучасні тенденції розвитку. Системний, ситуаційний менеджмент. Чинники, що впливають на ефективність управління охороною здоров'я. Особливості процесу управління в системі охорони здоров'я на галузевому, місцевому та організаційному рівнях в сучасних умовах. Роль керівника в забезпеченні ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Управлінське рішення: визначення, етапи реалізації, переваги та недоліки різних методів його прийняття. Визначення виду управлінського рішення за змістом. Визначення стилю прийняття управлінського рішення. Особливості реалізації управлінських рішень з урахування соціально-психологічних прошарків колективу.

Тема 70. Правові засади охорони здоров'я. Медичне страхування. Право на охорону здоров'я як складова частина соціальних прав. Система правового забезпечення охорони здоров'я в Україні. Галузі права, з якими виникають відносини при реалізації права на охорону здоров'я. Нормативно-правове законодавство України з питань охорони здоров'я. Відображення питань охорони здоров'я в кодексах України (цивільному, господарському та ін.).

Мета та завдання медичного страхування і страхової медицини. Принципи, організаційно-правові умови та елементи страхової медицини. Види медичного страхування: обов'язкове та добровільне. Страхова медицина в Україні: історія та сучасність. Суб'єкти страхування: застрахований, страхувальник, страховик, надавач медичних послуг. Об'єкт страхування - страховий ризик для здоров'я застрахованого. Ризик для страховика щодо ймовірних виплат за надання застрахованому медичних послуг. Програма страхування здоров'я. Страховий поліс. Тарифи на страхування.

Тема 71. Електронне здоров'я. Система «Електронне здоров'я». Надання інформації, ресурсів і послуг охорони здоров'я з використанням електронних засобів. Електронні реєстри закладів охорони здоров'я, лікарів. Електронні декларації. Електронні рецепти. Розвиток телемедицини.

РОЗДІЛ 4. ЕКОНОМІКА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Змістовий розділ 8. Заклад охорони здоров'я як суб'єкт господарювання. Ринкові відносини в галузі охорони здоров'я

Тема 72. Заклад охорони здоров'я як суб'єкт господарювання. Основи підприємницької діяльності. Здоров'я – найважливіша людська потреба, індивідуальна та суспільна цінність. Економіка охорони здоров'я: предмет, мета, завдання. Заклад охорони здоров'я як суб'єкт господарювання. Підприємство: риси, класифікація, правові основи функціонування. Сутність підприємництва. Його значення в умовах реформування галузі охорони здоров'я. Господарські товариства та добровільні об'єднання. Організаційно-правові форми підприємництва. Умови здійснення підприємницької діяльності. Підприємницька ідея та необхідні знання для її формування.

Тема 73. Особливості формування ринкових відносин в системі охорони здоров'я та маркетингова діяльність медичних закладів. Економічна сутність ринкових відносин в галузі охорони здоров'я. Особливості функціонування закладів охорони здоров'я в умовах ринкових відносин. Ринковий механізм та його

вплив на формування потреб пацієнта. Ринок медичних послуг. Характерні особливості «медичної послуги». Конкуренція та її значення для ринку медичних послуг. Маркетингова діяльність у галузі охорони здоров'я, зародження, наслідки та перспективи.

Тема 74. Методики раціонального використання ресурсного потенціалу медичного підприємства. Класифікація ресурсів в галузі охорони здоров'я. Класифікація медичного персоналу. Особливості оплати праці постачальників медичних послуг. Оцінка ефективності використання основних засобів медичних установ. Методи нарахування амортизації. Сутність та види вартості основних засобів.

Тема 75. Системи фінансування закладів охорони здоров'я. Економічна оцінка ефективності інвестиційних проектів. Сутність та значення фінансових ресурсів в охороні здоров'я. Порівняння моделей організації фінансового забезпечення системи охорони здоров'я. Оцінка джерел фінансування охорони здоров'я. Медичне страхування, добровільне та обов'язкове медичне страхування, методи оплати медичної допомоги. Оцінка ефективності вкладення фінансових коштів.

Тема 76. Методи ціноутворення та регулювання цін в системі охорони здоров'я. Економічна сутність процесу ціноутворення та його особливості у галузі охорони здоров'я. Етапи ціноутворення та їх сутнісна характеристика. Класифікація витрат. Формування собівартості медичної послуги. Формування цін на медичні послуги. Політика ціноутворення.

Змістовий розділ 9. Економічний аналіз та методи економічної оцінки в сфері охорони здоров'я

Тема 77. Економічний аналіз та методи економічної оцінки в сфері охорони здоров'я. Сутність і значення економічного аналізу для системи охорони здоров'я, медичного підприємства. Економічна сутність фармакоекономічного аналізу. Методи економічної оцінки як інструмент раціонального використання ресурсів галузі: «мінімізація витрат», «витрати-результативність», «витрати-вигода», «витрати-корисність». Визначення і аналіз економічної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я. Вивчення економічних збитків при тимчасовій втраті працездатності, що викликана захворюваністю населення та травматизмом. Економічний ефект і економічна ефективність. Прямі витрати та непрямі втрати, що пов'язані з захворюваністю та інвалідністю населення.

Тема 78. Сучасні методи економічного аналізу в системі охорони здоров'я. Оцінка ефективності використання лікарських препаратів за методологією частотного аналізу. Оцінка ефективності використання лікарських препаратів за методологією VEN-аналізу. Оцінка ефективності використання лікарських препаратів за методологією ABC-аналізу.

Тема 79. Методика проведення фінансового аналізу господарської діяльності медичного закладу. Сутність фінансового аналізу в охороні здоров'я. Аналіз фінансового стану медичного підприємства. Визначення основних показників результативності фінансової діяльності медико-виробничих підприємств з метою прийняття управлінських рішень.

Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин, з них				Рік навчання
	годин/ кредитів ЄКТС	аудиторних		СРС	
		лекцій	практичних занять		
<i>Розділ 1. Біостатистика</i>	90 / 3	8	38	44	3-й
<i>Розділ 2. Громадське здоров'я</i>	90 / 3	8	38	44	4-й
<i>Розділ 3. Організація охорони здоров'я</i>	90 / 3	-	48	42	6-й
<i>Розділ 4. Економіка охорони здоров'я</i>	60 / 2	-	30	30	6-й
	330/11	16	154	160	

№	Назви тем	Кількість годин			
		Усього	У тому числі		
			Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Розділ 1. БІОСТАТИСТИКА					
<i>Змістовий розділ 1. Біостатистика. Методичні основи організації статистичних досліджень</i>					
1	Соціальна медицина та громадське здоров'я як наука. Біостатистика як методологічна основа аналізу та оцінки здоров'я населення та системи охорони здоров'я.	3	2	-	1
2	Методичні основи організації статистичних досліджень. Типи даних. Методи збирання статистичного матеріалу.	3	2	-	1
3	Організація та планування статистичних досліджень.	4	-	2	2
4	Складання програм статистичних досліджень.	4	-	2	2
5	Відносні величини.	4	-	2	2
6	Графічні методи аналізу.	4	-	2	2
7	Середні величини та показники варіації.	4	-	2	2
8	Метод стандартизації.	4	-	2	2
9	Оцінка вірогідності результатів дослідження. Характеристика та аналіз статистичних помилок.	4	2		2
10	Параметричні методи оцінки вірогідності.	4	-	2	2
11	Непараметричні методи оцінки вірогідності.	4	-	2	2
12	Кореляційно-регресійний аналіз.	4	-	2	2
13	Ряди динаміки та їх аналіз.	4	-	2	2
<i>Змістовий розділ 2. Епідеміологічні дослідження в охороні здоров'я</i>					
14	Епідеміологічні дослідження в охороні здоров'я, їх класифікація. Емпіричні та експериментальні дослідження.	4	2		2
15	Дизайн епідеміологічних досліджень: випадок-контроль, когортні, рандомізовані клінічні дослідження.	4	-	2	2
17	Фактори ризику. Методика розрахунку показників ризиків та їх оцінка	4	-	2	2
18	Скринінг. Методика оцінки чутливості та специфічності скринінгових тестів.	4	-	2	2
19	Огляд сучасних методів статистичного аналізу (дисперсійний, багатофакторний, кластерний)..	4	-	2	2
20	Інформаційне забезпечення епідеміологічних та клінічних досліджень. Систематичні огляди та мета-аналіз.	4	-	2	2

21	Медична статистика, роль в аналізі здоров'я населення та діяльності системи охорони здоров'я. Електронний документообіг.	4	-	2	2
22	Бази даних про здоров'я населення. Організація та проведення статистичних досліджень в громадському здоров'ї.	4	-	2	2
23	Використання знань з біостатистики в повсякденній практиці лікаря. Програмне забезпечення статистичних досліджень та порядок представлення наукових робіт.	4	-	2	2
24	Основи підготовки наукової публікації.	4	-	2	2
	Всього годин за розділ 1	90	8	38	44
Кредитів ЄКТС за розділ – 3,0					
РОЗДІЛ 2. ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я					
<i>Змістовий розділ 3. Громадське здоров'я, функції та послуги. Здоров'я населення</i>					
25	Громадське здоров'я, функції та послуги.	3	2	-	1
26	Епіднагляд та оцінка стану здоров'я і благополуччя населення.	4	-	2	2
27	Здоров'я населення: основні детермінанти.	3	2	-	1
28	Медико-соціальні проблеми демографічних процесів.	1	-	-	1
29	Методика вивчення та оцінка основних демографічних показників природного руху населення. Аналіз демографічної ситуації.	4	-	2	2
30	Аналіз складу населення за віком, статтю, місцем проживання.	2	-	1	1
31	Старіння населення. Аналіз показників СОТЖ та демографічного навантаження.	2	-	1	1
32	Життя як цінність. Ставлення до смерті та помирання як моральна проблема.	2	-	-	2
33	Методика вивчення та оцінка показників малюкової смертності.	4	-	2	2
34	Методика вивчення та оцінка чинників, що впливають на здоров'я населення.	3	-	2	1
<i>Змістовий розділ 4. Захворюваність населення</i>					
35	Захворюваність населення як медико-соціальна проблема.	3	2	-	1
36	Методика вивчення та оцінка показників загальної захворюваності.	4	-	2	2
37	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності на найважливіші соціально значущі захворювання.	3	-	2	1
38	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності з тимчасовою втратою працездатності.	3	-	2	1
39	Методологічні основи дослідження тягаря хвороб. Значення результатів для системи громадського здоров'я.	2	-	-	2
40	Медико-соціальні аспекти інвалідності. Методика розрахунку та аналіз показників інвалідності.	3	-	2	1
41	Комплексна оцінка здоров'я населення.	4	-	2	2
42	Аналіз показників фізичного розвитку.	4	-	2	2
43	Забезпечення стратегічного керівництва в інтересах здоров'я і благополуччя.	2	-	-	2
44	Методологія аналізу причин соціальної нерівності щодо здоров'я та його охорони.	3	-	2	1
<i>Змістовий розділ 5. Забезпечення захисту здоров'я населення</i>					
45	Екологічне громадське здоров'я. Забезпечення захисту здоров'я населення, у т.ч. безпеки довкілля, праці, харчових продуктів тощо.	3	2	-	1
46	Надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я. Біотероризм.	2	-	-	2
47	Стреси і конфлікти. Механізми захисту людей від дій стресу.	3	-	2	1
48	Моральні-етичні та правові аспекти втручань в охороні здоров'я.	1	-	-	1

49	Профілактика та міжсекторальне співробітництво в системі громадського здоров'я.	1	-	-	1
50	Скринінгові програми раннього виявлення хвороб та чинників ризику.	3	-	2	1
51	Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація) як складова частина медичної профілактики.	3	-	2	1
52	Промоція здоров'я. Види, форми та методи.	4	-	2	2
53	Комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я. Прес-релізи та зв'язок із засобами масової інформації.	4	-	2	2
54	Інформатизація громадського здоров'я. Медичні інформаційні системи в світі та в Україні.	4	-	2	2
55	Візуалізація й ефективне представлення даних про здоров'я. Поширення і використання результатів.	3	-	2	1
	Всього годин за розділ 2	90	8	38	44
Кредитів ЄКТС за розділ – 3,0					
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я					
<i>Змістовий розділ 6. Системи та реформування охорони здоров'я</i>					
56	Системи охорони здоров'я.	4	-	2	2
57	Реформування охорони здоров'я в Україні.	5	-	2	3
58	Організація надання первинної медичної допомоги населенню.	4	-	2	2
59	Організація вторинної (спеціалізованої) лікувально-профілактичної допомоги населенню.	5	-	2	3
60	Організація третинної (високоспеціалізованої) лікувально-профілактичної допомоги населенню.	6	-	4	2
61	Медико-соціальне забезпечення населення літнього віку.	5	-	2	3
62	Паліативна та хоспісна допомога.	5	-	2	3
63	Організація та зміст роботи закладів системи охорони материнства та дитинства.	6	-	4	2
64	Аналіз діяльності служби екстреної (швидкої) медичної допомоги.	7	-	4	3
65	Охорона психічного здоров'я	5	-	2	3
<i>Змістовий розділ 7. Оцінка якості медичної допомоги. Управління охороною здоров'я</i>					
66	Методика проведення експертних оцінок якості медичної допомоги населенню.	7	-	4	3
67	Аналіз чинників впливу на діяльність закладів охорони здоров'я.	7	-	4	3
68	Організація медичної експертизи втрати працездатності.	6	-	4	2
69	Управління охороною здоров'я. Методика прийняття управлінських рішень. Управління персоналом.	7	-	4	3
70	Правові засади охорони здоров'я. Медичне страхування.	5	-	2	3
71	Електронне здоров'я.	6	-	4	2
	Всього годин за Розділ 3	90		48	42
Кредитів ЄКТС за розділ – 3					
РОЗДІЛ 4. ЕКОНОМІКА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я					
<i>Змістовий розділ 8. Заклад охорони здоров'я як суб'єкт господарювання. Ринкові відносини в галузі охорони здоров'я</i>					
72	Заклад охорони здоров'я як суб'єкт господарювання. Основи підприємницької діяльності.	6	-	2	4
73	Особливості формування ринкових відносин в системі охорони здоров'я та маркетингова діяльність медичних закладів.	8	-	4	4
74	Методики раціонального використання ресурсного потенціалу медичного підприємства.	8	-	4	4

75	Системи фінансування закладів охорони здоров'я. Економічна оцінка ефективності інвестиційних проектів.	8	-	4	4
76	Методи ціноутворення і регулювання цін в системі охорони здоров'я.	8	-	4	4
Змістовий розділ 9. Економічний аналіз та методи економічної оцінки в сфері охорони здоров'я					
77	Економічний аналіз та методи економічної оцінки в сфері охорони здоров'я.	8	-	4	4
78	Сучасні методи економічного аналізу в системі охорони здоров'я	8	-	4	4
79	Методика проведення фінансового аналізу господарської діяльності медичного закладу.	6	-	4	2
Всього годин за розділ 4		60	-	30	30
Кредитів ЄКТС за Розділ – 2					
Всього годин за дисципліну		330	16	154	160
Кредитів ЄКТС за дисципліну – 11					

3. Теми лекцій

№	Назва теми	Кількість годин
РОЗДІЛ 1. БІОСТАТИСТИКА		
1	Соціальна медицина та громадське здоров'я як наука. Біостатистика як методологічна основа аналізу та оцінки здоров'я населення та системи охорони здоров'я.	2
2	Методичні основи організації статистичних досліджень. Типи даних. Методи збирання статистичного матеріалу.	2
3	Оцінка вірогідності результатів дослідження. Характеристика та аналіз статистичних помилок.	2
4	Епідеміологічні дослідження в охороні здоров'я, їх класифікація. Емпіричні та експериментальні дослідження.	2
Усього годин за розділ 1		8
РОЗДІЛ 2. ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я		
5	Громадське здоров'я, функції та послуги.	2
6	Здоров'я населення: основні детермінанти.	2
7	Захворюваність населення як медико-соціальна проблема.	2
8	Екологічне громадське здоров'я. Забезпечення захисту здоров'я населення.	2
Усього годин за розділ 2		8
Усього годин за дисципліну*		16

*Примітка. Лекції на 6-му курсі навчання (РОЗДІЛ 3 та РОЗДІЛ 4) не передбачено навчальним планом.

4. Теми семінарських занять (Семінарські заняття не передбачені навчальним планом)

5. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість Годин
РОЗДІЛ 1. БІОСТАТИСТИКА		
Змістовий розділ 1. Біостатистика. Методичні основи організації статистичних досліджень		
1	Організація та планування статистичних досліджень.	2
2	Складання програм статистичних досліджень.	2
3	Відносні величини.	2
4	Графічні методи аналізу.	2

5	Середні величини та показники варіації.	2
6	Метод стандартизації.	2
7	Параметричні методи оцінки вірогідності.	2
8	Непараметричні методи оцінки вірогідності.	2
9	Кореляційно-регресійний аналіз.	2
10	Ряди динаміки та їх аналіз.	2
<i>Змістовий розділ 2. Епідеміологічні дослідження в охороні здоров'я</i>		
11	Дизайн епідеміологічних досліджень: випадок-контроль, когортні, рандомізовані клінічні дослідження.	2
12	Фактори ризику. Методика розрахунку показників ризиків та їх оцінка.	2
13	Скринінг. Методика оцінки чутливості та специфічності скринінгових тестів.	2
14	Сучасні методи статистичного аналізу (дисперсійний, багатофакторний, кластерний)..	2
15	Інформаційне забезпечення епідеміологічних та клінічних досліджень.	2
16	Електронний документообіг.	2
17	Бази даних про здоров'я населення.	2
18	Програмне забезпечення статистичних досліджень та порядок представлення наукових робіт.	2
19	Основи підготовки наукової публікації.	2
Усього годин за розділ 1		38
РОЗДІЛ 2. ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я		
<i>Змістовий розділ 3. Громадське здоров'я, функції та послуги. Здоров'я населення</i>		
20	Епіднагляд та оцінка стану здоров'я і благополуччя населення.	2
21	Методика вивчення та оцінка основних демографічних показників природного руху населення. Аналіз демографічної ситуації.	2
22	Аналіз складу населення за віком. Аналіз показників СOTЖ та демографічного навантаження.	2
23	Методика вивчення та оцінка показників малякової смертності.	2
24	Методика вивчення та оцінка чинників, що впливають на здоров'я населення.	2
<i>Змістовий розділ 4. Захворюваність населення</i>		
25	Методика вивчення та оцінка показників загальної захворюваності.	2
26	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності на найважливіші соціально значущі захворювання.	2
27	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності з тимчасовою втратою працездатності.	2
28	Методика розрахунку та аналіз показників інвалідності.	2
29	Комплексна оцінка здоров'я населення.	2
30	Аналіз показників фізичного розвитку.	2
31	Аналіз причин соціальної нерівності щодо здоров'я та його охорони.	2
<i>Змістовий розділ 5. Забезпечення захисту здоров'я населення</i>		
32	Механізми захисту людей від дій стресу.	2
33	Скринінгові програми раннього виявлення хвороб та чинників ризику.	2
34	Адвокація - як складова частина медичної профілактики.	2
35	Промоція здоров'я. Види, форми та методи.	2
36	Комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я. Прес-релізи та зв'язок із засобами масової інформації.	2
37	Медичні інформаційні системи в світі та в Україні.	2
38	Візуалізація й ефективне представлення даних про здоров'я.	2
Усього годин за розділ 2		38
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я		

<i>Змістовий розділ 6. Системи та реформування охорони здоров'я</i>		
39	Системи охорони здоров'я.	2
40	Реформування охорони здоров'я в Україні.	2
41	Організація надання первинної медичної допомоги населенню.	2
42	Організація вторинної (спеціалізованої) лікувально-профілактичної допомоги населенню.	2
43	Організація третинної (високоспеціалізованої) лікувально-профілактичної допомоги населенню.	4
44	Медико-соціальне забезпечення населення літнього віку.	2
45	Паліативна та хоспісна допомога.	2
46	Організація та зміст роботи закладів системи охорони материнства та дитинства.	4
47	Аналіз діяльності служби екстреної (швидкої) медичної допомоги.	4
48	Охорона психічного здоров'я	2
<i>Змістовий розділ 7. Оцінка якості медичної допомоги. Управління охороною здоров'я</i>		
49	Методика проведення експертних оцінок якості медичної допомоги населенню.	4
50	Аналіз чинників впливу на діяльність закладів охорони здоров'я.	4
51	Організація медичної експертизи втрати працездатності.	4
52	Управління охороною здоров'я. Методика прийняття управлінських рішень. Управління персоналом.	4
53	Правові засади охорони здоров'я. Медичне страхування.	2
54	Електронне здоров'я.	4
Усього годин за розділ 3		48
РОЗДІЛ 4. ЕКОНОМІКА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я		
<i>Змістовий розділ 8. Заклад охорони здоров'я як суб'єкт господарювання. Ринкові відносини в галузі охорони здоров'я</i>		
55	Заклад охорони здоров'я як суб'єкт господарювання. Основи підприємницької діяльності.	2
56	Особливості формування ринкових відносин в системі охорони здоров'я та маркетингова діяльність медичних закладів.	4
57	Методики раціонального використання ресурсного потенціалу медичного підприємства.	4
58	Системи фінансування закладів охорони здоров'я. Економічна оцінка ефективності інвестиційних проектів.	4
59	Методи ціноутворення і регулювання цін в системі охорони здоров'я.	4
<i>Змістовий розділ 9. Економічний аналіз та методи економічної оцінки в сфері охорони здоров'я</i>		
60	Економічний аналіз та методи економічної оцінки в сфері охорони здоров'я.	4
61	Сучасні методи економічного аналізу в системі охорони здоров'я	4
62	Методика проведення фінансового аналізу господарської діяльності медичного закладу.	4
Усього годин за розділ 4		30
Усього годин за дисципліну		152

7. Теми лабораторних занять (Лабораторні заняття не передбачені навчальним планом)

8. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
РОЗДІЛ 1. БІОСТАТИСТИКА*		
	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	24
1	Стандартизація медичної допомоги: клінічні протоколи, стандарти та рекомендації.	2
2	Маркетингові та соціологічні опитування, види запитань при анкетуванні, проблеми організації опитувань в охороні здоров'я	2
3	Поняття та види структури медико-біологічних даних, структурні зміни, особливості їх аналізу	2
4	Особливості використання непараметричних критеріїв: Манна-Уїтні, Крускала-Уолліса	1
5	Особливості використання метода Стюдента на малих вибірках.	2
6	Критерій Хі-квадрат, його оцінка та практичне застосування	1
7	Використання регресійного аналізу для прогнозування	2
8	Прогнозування на основі екстраполяції рядів динаміки	1
9	Когортні дослідження та дослідження випадок-контроль.	1
10	Поняття рандомізації та стратифікації.	2
11	Визначення показника відношення шансів в когортному дослідженні: методика розрахунку та оцінка	1
12	Кокранівське співробітництво: історія створення та діяльність	1
13	Правила оформлення посилань на джерела інформації, списку літератури	2
Усього годин за розділ 1		44
РОЗДІЛ 2. ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я*		
	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	24
14	Аналіз складу населення за віком, статтю, місцем проживання.	1
15	Старіння населення. Аналіз показників СОТЖ та демографічного навантаження.	1
16	Життя як цінність. Ставлення до смерті та помирання як моральна проблема.	2
17	Методика вивчення та оцінка показників захворюваності з тимчасовою втратою працездатності.	1
18	Методологічні основи дослідження тягаря хвороб. Значення результатів для системи громадського здоров'я.	2
19	Аналіз показників фізичного розвитку.	1
20	Забезпечення стратегічного керівництва в інтересах здоров'я і благополуччя.	2
21	Екологічне громадське здоров'я. Забезпечення захисту здоров'я населення, у т.ч. безпеки довкілля, праці, харчових продуктів тощо.	1
22	Надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я. Біотероризм.	2
23	Стреси і конфлікти. Механізми захисту людей від дій стресу.	1
24	Морально-етичні та правові аспекти втручання в охороні здоров'я.	1
25	Промоція здоров'я	2
26	Інформатизація громадського здоров'я. Медичні інформаційні системи в світі та в Україні.	2
27	Візуалізація й ефективне представлення даних про здоров'я. Поширення і використання результатів.	1
Усього годин за розділ 2		44
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я*		

	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	22
28	Системи охорони здоров'я.	1
29	Реформування охорони здоров'я в Україні.	1
30	Організація надання первинної медичної допомоги населенню.	1
31	Організація вторинної (спеціалізованої) лікувально-профілактичної допомоги населенню.	2
32	Медико-соціальне забезпечення населення літнього віку.	2
33	Паліативна та хоспісна допомога.	1
34	Організація та зміст роботи закладів системи охорони материнства та дитинства.	1
35	Аналіз діяльності служби екстреної (швидкої) медичної допомоги.	2
36	Охорона психічного здоров'я	1
37	Методика проведення експертних оцінок якості медичної допомоги населенню.	2
38	Аналіз чинників впливу на діяльність закладів охорони здоров'я.	1
39	Організація медичної експертизи втрати працездатності.	1
40	Управління охороною здоров'я. Методика прийняття управлінських рішень. Управління персоналом.	2
41	Правові засади охорони здоров'я. Медичне страхування.	1
42	Електронне здоров'я.	1
Усього годин за розділ 3		42
РОЗДІЛ 4. ЕКОНОМІКА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я*		
43	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	16
44	Заклад охорони здоров'я як суб'єкт господарювання. Основи підприємницької діяльності.	2
45	Особливості формування ринкових відносин в системі охорони здоров'я та маркетингова діяльність медичних закладів.	2
46	Методики раціонального використання ресурсного потенціалу медичного підприємства.	2
47	Системи фінансування закладів охорони здоров'я. Економічна оцінка ефективності інвестиційних проектів.	2
48	Методи ціноутворення і регулювання цін в системі охорони здоров'я.	2
49	Економічний аналіз та методи економічної оцінки в сфері охорони здоров'я.	2
50	Сучасні методи економічного аналізу в системі охорони здоров'я	2
Усього годин за розділ 4		30
Усього годин за дисципліну		160

***Примітка.** За даною програмою в розділах самостійне опанування студентами окремих тем не передбачено.

9. Індивідуальні завдання. (не передбачені навчальним планом)

10. Методи навчання

За джерелами знань використовують методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, вирішення задачі. За характером логіки пізнання використовуються методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний. За рівнем самостійної розумової діяльності

використовуються методи: проблемний, пошуковий, дослідницький.

1. Словесні методи: лекція, бесіда;
2. Наочні методи: ілюстрація, демонстрація
3. Практичні методи: виконання практичних робіт та розв'язання ситуаційних завдань для вироблення вмінь та навичок;
4. Самостійна робота студентів з осмислення й засвоєння нового матеріалу
5. Використання контрольних-навчальних комп'ютерних програм
6. Інноваційні методи навчання: ділова гра, кейс-метод, Research-based learning (RBL). Навчання через дослідження.
7. Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції; практичні заняття; самостійна робота студентів.

11. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється на основі контролю теоретичних знань, практичних навичок і вмінь.

Формами поточного контролю є: усне опитування (фронтальне, індивідуальне, комбіноване), співбесіда; практична перевірка сформованих професійних умінь (проводиться за результатами виконання практичної роботи наприкінці заняття); тестовий контроль («відкриті» та «закриті» тестові завдання).

Поточний контроль є обов'язковим. Під час оцінювання засвоєння кожної теми з усіх дисциплін навчального плану за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною шкалою) з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання з дисципліни. Враховуються всі види робіт, передбачені навчальною програмою. Студент має отримати оцінку з кожної теми. Викладач проводить опитування кожного студента у групі на кожному занятті і виставити оцінку в журналі обліку відвідувань та успішності студентів за традиційною шкалою («5», «4», «3», «2»).

При оцінюванні поточної навчальної діяльності студента 20% оцінки становить самостійна робота студента, яка враховує знання теми самостійного заняття і виконання роботи в зошиті. Заключний (підсумковий) контроль із розділів проводиться наприкінці розділу у формі письмової контрольної роботи, яка включає тестові завдання із банку «Крок-1», теоретичні питання та контроль практичних навичок, розв'язування ситуаційних задач тощо.

Використовуються такі методи контролю, як усний, письмовий та тестовий, які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається тестовому та письмовому контролю. При підсумковому контролі перевага надається письмовому або тестовому контролю.

12. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється на основі контролю теоретичних знань, практичних навичок і вмінь.

Залік - це форма підсумкового контролю. Полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі результатів виконання ним певних

видів робіт на практичних заняттях. Семестровий залік з дисциплін проводиться після закінчення її вивчення, до початку екзаменаційної сесії.

Екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни.

13. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти.

Максимальна кількість балів за дисципліну складає 200 балів. Співвідношення між результатами оцінювання поточної навчальної діяльності і підсумкового контролю знань – 60 % та 40 %.

Перший та другий семестр вивчення дисципліни закінчується заліком.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів, **мінімальна кількість балів** – мінімальна кількість балів - становить 120 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного, округленого до двох знаків після коми.

Залік студент отримує на останньому занятті з дисципліни за результатами поточного оцінювання. До заліку допускаються лише ті студенти, які не мають академічної заборгованості і їх середній бал за поточну навчальну діяльність із навчальної дисципліни становить не менше 3,00.

Середня оцінка за поточну діяльність конвертується у бали за 200-бальною шкалою, відповідно до таблиці перерахунку (табл. 1).

Таблиця 1.

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.47	179	3.94	158	3.42	137
4.97	199	4.44	178	3.92	157	3.39	136
4.94	198	4.42	177	3.89	156	3.37	135
4.92	197	4.39	176	3.87	155	3.34	134
4.89	196	4.37	175	3.84	154	3.32	133
4.87	195	4.34	174	3.82	153	3.29	132
4.84	194	4.32	173	3.79	152	3.27	131
4.82	193	4.29	172	3.77	151	3.24	130
4.79	192	4.27	171	3.74	150	3.22	129
4.77	191	4.24	170	3.72	149	3.19	128
4.74	190	4.22	169	3.69	148	3.17	127
4.72	189	4.19	168	3.67	147	3.14	126
4.69	188	4.17	167	3.64	146	3.12	125
4.67	187	4.14	166	3.62	145	3.09	124
4.64	186	4.12	165	3.59	144	3.07	123
4.62	185	4.09	164	3.57	143	3.04	122
4.59	184	4.07	163	3.54	142	3.02	121
4.57	183	4.04	162	3.52	141	3	120
4.54	182	4.02	161	3.49	140	< 3	70-119 (повторне)
4.52	181	4.00	160	3.47	139		

4.49	180	3.97	159	3.44	138	перескладання)
------	-----	------	-----	------	-----	----------------

Результат навчання оцінюється також за двобальною шкалою (зараховано/не зараховано).

Таблиця 2

Шкала переведення балів у національну систему

За національною системою	За 200-бальною шкалою
зараховано	від 120 до 200 балів
не зараховано	менше 119 балів

Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Останій семестр вивчення дисципліни закінчується підсумковим контролем у вигляді екзамену.

До екзамену допускаються лише ті студенти, які не мають академічної заборгованості (відпрацьовані всі пропущені заняття) і їх середній бал за поточну навчальну діяльність із навчальної дисципліни становить не менше оцінки «3».

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до екзамену становить 120 балів і визначається як сума середнього арифметичного всіх оцінок отриманих в семестрі.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до екзамену становить 72 бали. Перерахунок середньої оцінки за поточну успішність (за 120-бальною шкалою) в табл. 3.

Таблиця 3.

Перерахунок середньої оцінки за поточну успішність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються екзаменом

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120	4.29	103	3.58	86
4.96	119	4.25	102	3.54	85
4.92	118	4.21	101	3.50	84
4.87	117	4.17	100	3.46	83
4.83	116	4.12	99	3.42	82
4.79	115	4.08	98	3.37	81
4.75	114	4.04	97	3.33	80
4.71	113	4.00	96	3.29	79
4.67	112	3.96	95	3.25	78
4.62	111	3.92	94	3.21	77
4.58	110	3.87	93	3.17	76
4.54	109	3.83	92	3.12	75
4.50	108	3.79	91	3.08	74
4.46	107	3.75	90	3.04	73
4.42	106	3.71	89	3	72
4.37	105	3.67	88	Менше 3	Недостатньо
4.33	104	3.62	87		

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент при складанні екзамену становить 80 (мінімальна кількість - не менше 50).

Оцінка з дисципліни визначається комплексно, як сума балів за поточну навчальну

діяльність та балів за екзамен.

Із виділених 120 балів за поточну навчальну діяльність на оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти, згідно з робочою навчальною програмою, виділяється додатково від 4 до 12 балів. Заохочувальні бали додаються до підсумкової оцінки з дисципліни в кінці її вивчення.

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму конвертуються у національну шкалу та систему ЄКТС (табл. 4,5).

Таблиця 4.

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 180 до 200 балів	5
Від 150 до 179 балів	4
Від 149 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	2

Таблиця 5

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, дифзаліку	для заліку
180-200	A	відмінно	Зараховано
160-179	B	добре	
150-159	C	задовільно	
130-149	D		
120-129	E		
50-119	FX	незадовільно з можливістю перескладання	не зараховано з можливістю перескладання
0-49	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма дисципліни;
2. Плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів;
3. Тези лекцій з дисципліни;
4. Методичні вказівки до практичних занять для студентів;
5. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів;
6. Тестові та контрольні завдання до практичних занять;
7. Перелік питань до екзамену

16. Рекомендована література

Основна (базова)

1. Біостатистика: підручник / [Грузева Т. С., Лехан В. М., Огнєв В. А. та ін.]; за заг. ред. Грузевої Т. С. – Вінниця : Нова Книга, 2020. – 384 с.
2. Zdrowie publiczne / Marian Sygit. – Warszawa: Wolters Kluwer, 2017. – 689 p..

3. Громадське здоров'я та поведінкова економіка / В. О. Курганська, В. А. Сміянов, О. І. Сміянова // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. - 2019. - №2 (80). - С. 33-39.
4. Раціональне і безпечне харчування як основа громадського здоров'я: навчальний посібник / А. Г. Дьяченко, В. А. Курганская, В. В. Касянчук та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 354 с
5. Голяченко О.М. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я .-Київ: ВСВ «Медицина», 2011.- 208 с.
6. Громадське здоров'я: національний підручник/ В.Ф.Москаленко, О.П.Гульчій, Т.С.Грузева та інші, ред..В.Ф.Москаленко; МОЗ України; Нац.мед.ун-т О.О.Богомольця – 3 вид. Вінниця: Нова книга, 2013.- 560 с.
7. Збірник тестових завдань до державних випробувань з гігієни, соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я/ за ред.. В.Ф.Москаленка, В.Г.Бардова, О.П.Яворського.- Вінниця: Нова книга, 2012.- 200 с.
8. Економіка охорони здоров'я: Підручник / В.Ф.Москаленко, О.П.Гульчій, В.В.Рудень та інші; під ред..В.Ф.Москаленка.- Вінниця: Нова книга, 2010.- 288 с.
9. Баєва О.В.Страхова медицина і медичне страхування: навч. посіб./О.В.Баєва.- К.: ВД "Персонал", 2013.-432 с.
- 10.Баєва О.В., Чебан В.І. Економіка та підприємництво в охороні здоров'я. Навч. посібник. –Чернівці: Видавництво БДМУ, 2013. – 360 с.
- 11.Солоненко Н.Д. Економіка охорони здоров'я: навч. посібник/К.: ДП «Вид.дім «Персонал», 2014.-408 с.
- 12.Баєва О.В., Чебан В.І. Менеджмент та організація роботи лікувально-профілактичних закладів. Навч. посібник. Частина 1 Чернівці:Видавництво БДМУ– 2013. – 372 с.
- 13.Баєва О.В., Чебан В.І. Менеджмент та організація роботи лікувально-профілактичних закладів. Навч. посібник.Чернівці:Видавництво БДМУ. Частина 2 – 2013. – 308 с.

14.Допоміжна:

- 15.Баєва О.В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я : Навч. Посібник.-К.: ЦУЛ, 2008, 640 с.
- 16.Біостатистика: підручник/В.Ф.Москаленко, О.П.Гульчій, М.В.Голубчикова та інші. За ред.. В.Ф.Москаленко.-К.:Книга плюс, 2009.-184 с.
- 17.Методы изучения здоровья населения: Учебное пособие для студентов медицинских факультетов /Агарков В.И., Бутева Л.В., Грищенко С.В. и др.- Донецк: ДонНМУ, 2011.-106 с.
- 18.Досвід країн Європи у фінансуванні галузі охорони здоров'я. Уроки для України / За заг. ред. В.Г. Черненка та В.М. Рудого. - К.: Академпредс, 2002. – 112 с.
- 19.Охорона здоров'я України : стан, проблеми, перспективи/ Л.А.Чепелевська, О.Р.Ситенко, В.В. Бедний та інші; за ред.. Лазоришинця.- К.: 2014.- 607 с.

20. Охорона здоров'я в Україні: організація та законодавче забезпечення: монографія/ А.І.Козаченко, В.М.Пашков, В.П.Лисак та інші, за аг. Редакцією В.П.Лисака, В.М.Пашкова, І.А. Голованової .- К.: МОРІОН, 2014.-335 с.
21. Практическое руководство по медицинской статистике: Учебное пособие для медицинских вузов/под ред. В.И.Агаркова.-Донецк: Ноулидж.-2011.-276 с.
22. Рудень В.В. Страхова медицина і медичне страхування. - Л., 1999. - 303 с.
23. Салтман Р.Б., Фигейрас Дж. Реформи системи здравоохранения в Европе. Анализ современных стратегий / Пер. с англ. - М.: ГЭОТАР Медицина, 2000. - 423 с.
24. Семигіна Т.В. Аналіз політики охорони здоров'я: навчальний посібник/ Т.М.Семигіна.-К.: НаУКМА, 2012.- 479 с.
25. The Globalization of Managed Care // Health Future Forum – (March 19-21 Singapore) – Singapore, 1997. – 126 p.
26. Экономика здравоохранения. Учебное пособие Под научной редакцией М.Г.Колосницыной, И.М.Шеймана, С.В.Шишкина М., Изд. дом ГУ ВШЭ, 2009, 479 с.
27. Barrachina J. Axis II comorbidity in borderline personality disorder is influenced by sex, age, and clinical severity./ Barrachina J, Pascual JC, Ferrer M, Soler J, Rufat MJ, Andi6n O, Tiana T, Mart6n-Blanco A, Casas M, P6rez V.// Compr Psychiatry. 2011.- 22.
28. Buitelaar J.K, Functional improvement and correlations with symptomatic improvement in adults with attention deficit hyperactivity disorder receiving long-acting methylphenidate./ Buitelaar JK, Casas M, Philipsen A, Kooij JJ, Ramos-Quiroga JA, Dejonckheere J, van Oene JC, Sch6uble B.// Psychol Med. 2011 .- 1:1-10.
29. Erlandson E. Improving the efficiency of health care spending: selected evidence on hospital performance//OECD economics department working paper.-2007.- N.555.-9 p.
30. Feldstein P. Health Care Finance and Economics. 6th ed. Thomson Delmar Learning, 2004
31. Getzen T.E. :Health Economics Fundamentals and Flow of Funds. 2nd J.Wiley Sons, 2004
32. Henderson J. Health Economics and Policy. 3rd ed. Thomson –South Western, 2005
33. Implementing Health Financing Reform. Lessons from countries in transition / European Observatory on Health Systems and Policies ; ed.: J. Kutzin, C. Cashin, M. Jakab. - Copenhagen : WHO, 2010. - 411 p. -
34. Kolb D., Horowitz J. Managing the translation to capitation //Healthcare Financial Management. Healthcare Financial Management. February. 1995. V. 49. No. 2. P. 64-692
35. Phelps C. Health Economics. 3rd Boston: Addison Wesley, 2002
36. Thomson S, Mossialos E. Каковы последствия частного финансирования служб здравоохранения в странах Западной Европы с точки зрения обеспечения справедливости, эффективности, снижения затрат и расширения возможностей выбора? What are the equity, efficiency, cost containment and choice implications of private health-care funding in western Europe?

- Copenhagen, WHO Regional Office for Europe (Health Evidence Network report; <http://www.euro.who.int/Document/E83334R.pdf>, accessed 07 July 2004).
37. Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров’я” від 19.11.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993.- № 43.
 38. Закон України Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві // Відомості Верховної Ради України (ВВР),- 2012.- N 12-13, ст.81
 39. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом» від 3 червня 2009 року № 589.
 40. Наказ Міністерства охорони здоров'я України “Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських, провізорських посад та посад молодших спеціалістів з фармацевтичною освітою у закладах охорони здоров'я” від 12.11.2002 р. за № 385 (Із змінами і доповненнями , внесеними Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 березня 2003 року за № 114)
 41. Закон України "Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та м. Києві"// ВВР.-2011 .-№ 3612-VI
 42. Проект Закону України «Про заклади охорони здоров'я»
 43. Наказ МОЗ України « Порядок організації медичного обслуговування та направлення пацієнтів до закладів охорони здоров'я, що надають вторинну (спеціалізовану) та третинну (високоспеціалізовану) медичну допомогу» від 05.10.2011 N 646
 44. Наказ МОЗ України "Про затвердження примірних положень про заклади охорони здоров'я" від 30.12.2011 № 1008
 45. Наказ МОЗ України "Про затвердження Примірного табеля оснащення лікувально-профілактичних підрозділів закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну (медико-санітарну) допомогу" від 23.02.2012 № 132
 46. Наказ МОЗ України "Про затвердження Примірного положення про центр первинної медичної (медико-санітарної) допомоги та примірних положень про його підрозділи" від 23.02.2012 № 131
 47. Наказ МОЗ України "Про затвердження Примірного переліку лабораторних досліджень, що виконуються при наданні первинної медичної допомоги населенню" від 23.02.2012 № 130
 48. Наказ МОЗ України "Про затвердження Примірних штатних нормативів центру первинної медичної (медико-санітарної) допомоги" від 23.02.2012 № 129
- 49.17. Інформаційні ресурси**
50. Всесвітня організація охорони здоров'я www.who.int
 51. Европейская база данных «Здоровье для всех» www.euro.who.int/ru/home
 52. Кохрейнівський центр доказової медицини www.cebm.net
 53. Кохрейнівська бібліотека www.cochrane.org

54. Національна медична бібліотека США –
MEDLINE www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed
55. Канадський центр доказів в охороні здоров'я www.cche.net
56. Центр контролю та профілактики захворювань www.cdc.gov
57. Центр громадського здоров'я МОЗ України www.phc.org.ua
58. Українська база медико-статистичної інформації «Здоров'я для всіх»:
<http://medstat.gov.ua/ukr/news.html?id=203>
59. Журнал British Medical Journal www.bmj.com
60. Журнал Evidence-Based Medicine www.evidence-basedmedicine.com
61. [http: zakon3.rada.ua/lows](http://zakon3.rada.ua/lows)
62. [http: mozdocs.riev.ua](http://mozdocs.riev.ua)
63. [http: euro.who.inf](http://euro.who.inf)
64. www.moz.gov.ua